

Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà

Begues

Ubicació

Comarca: Baix Llobregat
Lloc/Adreça: Carrer Major, 14 / Carrer Àngel Guimerà, 15
Alçada: 366

Coordenades:

Latitud: 41.3308
Longitud: 1.92226
UTM Est (X): 409814
UTM Nord (Y): 4576040

Classificació

Número de fitxa 08020 - 382
Àmbit: Patrimoni documental
Tipologia Fons documental
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVI - XIX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Observacions protecció: Catalèg del Patrimoni Cultural Català
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Begues
Autoria de la fitxa Josep Anton Pérez
Data de registre de la fitxa: dl., 10/08/2009 - 02:00

Descripció

L'arxiu de la baronia d'Eramprunyà és un fons privat, integrat per 8 metres lineals de documentació en paper. Es tracta, bàsicament, d'un fons modern i contemporani dels segles XVI al XIX, essent més abundants els documents dels segles XVIII i XIX. L'arxiu resulta de gran interès per a l'estudi de la història i forma de vida dels municipis i habitants de l'antiga baronia. El producte resultant de la digitalització es concreta en tres tipus de còpia: màster, consulta i de preservació en microfilm. Els vint-i-dos CD que es van lliurar al CEB contenen 47.634 imatges, que corresponen a 1153 documents catalogats i descrits en una base de dades que facilita la consulta dels documents a través de diferents camps: títol del document, resum informatiu del contingut, data, localització del document original, localització antiga, topònims, dates, observacions... Mitjançant un codi es relaciona el document descrit amb la seva imatge digitalitzada. Tots els camps de la base de dades es poden utilitzar per fer cerques del seu contingut. Del total de documents, 196 fan referència directa a persones, immobles i fets ocorreguts a Begues. Els documents sobre Begues, originals i còpies, en conjunt abracen un període cronològic comprès entre els anys 1264 i 1911. Les tipologies documentals més freqüents són censos, capbreus, llevadors de rendes, documents comptables, contractes de compravenda i descripcions de masos. Pràcticament totes les sèries documentals tenen documents relacionats amb Begues. Solament manquen documents en la sèrie 07, església. L'actuació arxivística es realitzà respectant l'estructura i la classificació original del fons donada per Francesc Bofarull i Sans a principis del segle XX i per una segona organització feta en la dècada dels seixanta del mateix segle. L'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) ha portat a terme la descripció i la classificació dels documents aplicant el quadre de classificació per a fons patrimonials. Aquesta eina permet establir una jerarquia que agrupa els documents en sèries documentals a partir de funcions i finalitats comunes. L'instrument de descripció resultant és un catàleg que codifica i descriu tots els documents de l'arxiu. Les seccions i sèries del quadre de classificació de fons patrimonials de l'ANC usades per a classificar l'ABE són les següents: 03. Patrimoni/ 03.01. Propietats i drets/ 03.01.01. Memòries i relacions de béns/ 03.01.02. Senyories i baronies jurisdiccionals/ 03.01.02.01. Títols jurídics i successió de la baronia/ 03.01.02.02. Jurisdicció/ 03.01.02.03. Béns comunals, monopolis i drets senyorials/ 03.01.02.04. Delmes/ 03.01.02.05. Dominis directes, censos i lluïsmes/ 03.01.03. Hisendes i propietats 03.01.03.01. Títols jurídics, adquisicions i alienacions/ 03.01.03.02. Gestió de la propietat immobiliària/ 03.01.03.03. Explotació dels recursos naturals/ 03.01.03.04. Censos emfitèutics 03.01.03.05. Obres, subministraments, utilatge i maquinària/ 03.02. Beneficis, capellanies i causes pies/ 03.03. Administració/ 07. Església/ 08. Documentació municipal

Observacions:

Per resolució de 5 de setembre de 2001, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va d'incloure l'arxiu de la baronia d'Eramprunyà al Catàleg del Patrimoni Cultural Català. Una còpia microfilmada d'aquest arxiu es pot consultar a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) i a l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat (ACBL). El Centre d'estudis beguetans posseeix una còpia digitalitzada de l'arxiu (les UTM i adreça d'aquesta fitxa fa referència al CEB). El fons d'arxiu original ha estat tornat als seus propietaris en l'ordre i les condicions d'instal·lació originals. Per a la consulta dels originals cal demanar autorització als seus propietaris segons el que estableix la Llei 10/2001, d'arxius i documents. (Continuació història) Arran del conveni signat el 2003 entre la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya i Ignasi de Puig i Girona, es va portar a terme una actuació arxivística basada en la descripció i digitalització de l'arxiu. Les tasques de caràcter tècnic les organitzà l'Arxiu Nacional de Catalunya entre els mesos d'abril de 2004 i març de 2005, i van consistir a fer un petit resum de cada document (llibre, expedient o dossier, documents solts,...), classificar la documentació segons la pràctica arxivística contemporània i digitalitzar la totalitat del fons documental. El pressupost global que el Departament de Cultura va destinar per a realitzar el projecte va ser de 30.000€ dels quals 18.000 es van esmerçar en el tractament arxivístic i 12.000 en la digitalització. Vicissituds del fons documental: l'ABE plega el fons documental format a partir de la gestió de les propietats immobles i de l'exercici de les atribucions que han tingut els propietaris de la

baronia dins la legalitat i règims polítics vigents en cada època històrica. En aquest sentit, es caracteritza per haver estat produït dins d'un context històric heterogeni que inclou part del període en què Catalunya es regia amb les seves institucions, normes i mecanismes jurídics (1586-1714); el trencament i posterior desenvolupament que suposà el canvi d'organització estatal, resultat de la implantació de Decret de Nova Planta (1716...), i la substitució d'un règim absolutista per un altre de liberal (1812...). Les consecutives vendes i successions han provocat la dispersió del patrimoni documental en diversos fons. L'ABE és la part de l'arxiu més coneguda, es custodia en un local de Gavà. La resta de documents romanen dipositats en institucions públiques i privades. L'arxiu, propietat de la família Girona, prové de l'indivís generat pels darrers hereus de la família Fivaller, l'any 1625, a favor de les famílies Torrelles-Sentmenat i els Erill. Des de llavors la propietat de la baronia resta en dues branques. L'arxiu que rep Manuel Girona i Agraphel és solament la part de la documentació patrimonial produïda i rebuda pels barons d'Eramprunyà entre els segles XVI i XIX: posteriorment s'hi afegirà la generada per Manuel Girona i els seus administradors des de l'adquisició de la baronia, el 1897, fins al 1930. No inclou la documentació de caràcter familiar i personal dels diferents llinatges implicats en la successió i la d'època medieval en suport de pergamí; tampoc l'arxiu personal de Manuel Girona format posteriorment a la compra. El fons abasta el període cronològic des de 1586 fins a 1930. Les tipologies documentals més habituals són capbreus, llevadors de rendes, llibretes de censos, documents comptables, escriptures notariales diverses i una col·lecció de plànols dels segles XVIII i XIX. S'hi poden trobar, també, molts trasllats o còpies de documents dels segles XI al XVI realitzats per encàrrec de Manuel Girona, a partir dels pergamins que es conserven a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i en el fons Foxà, actualment custodiat a l'Arxiu Arxidiocesà de Tarragona.

Història

L'arxiu de la Baronia d'Eramprunyà (fons de la família Girona, en endavant ABE) va ser declarat Bé d'Interès Cultural per la Generalitat de Catalunya el 28 de gener de l'any 2000. Els primers passos en ferm es van fer amb la promulgació de la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents, emanada del Parlament de Catalunya, que substituïa la desfasada llei d'arxius de 1985. El 5 de novembre de 2001, la Conselleria de Cultura prengué la decisió d'incloure l'ABE en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català. El 2003 la Generalitat, a través de la Direcció General del Patrimoni Cultural, signà un conveni amb Ignasi de Puig i Girona, representant de la família Girona, propietària de part del llegat documental de la baronia d'Eramprunyà, mitjançant el qual ambdues parts es comprometien a portar a terme una actuació arxivística basada en la descripció i digitalització de l'arxiu. Contextualització històrica de la Baronia d'Eramprunyà: la baronia pren el nom del castell d'Eramprunyà, que durant segles va actuar de centre neuràlgic de poder, des d'on s'exercia el govern de les persones i l'administració dels territoris que li pertanyien. La seva extensió abarçava els actuals municipis de Begues, Castelldefels, Gavà, Sant Climent de Llobregat i Viladecans. En època medieval, però, el terme era molt més ampli: arribava per l'est fins a Sant Boi i pel sud fins a Jafre, Garraf i Campdàsens. La documentació cita per primera vegada el castell d'Eramprunyà el 7 de febrer de 957, quan Enego i Flodeberga cedeixen al monestir de Sant Cugat una parcel·la de terra d'Eramprunyà, seguint el testament d'un tal Mascaró. En el segle X el monestir de Sant Cugat i el castell d'Eramprunyà van ser els instruments usats pel poder comtal per tal d'assegurar els territoris conquerits i potenciar el seu desenvolupament. Fins ben entrat el segle XIII, el monestir s'erigí en el principal propietari religiós, la qual cosa li comportà freqüents litigis amb el poder senyorial de caràcter laic. El castell d'Eramprunyà pertanyia als comtes de Barcelona, que l'infeudaren a Gombau de Besora i posteriorment el 1058 a Mir Geribert i els seus descendents, els Santmartí; aquests el van subinfeudar a la família Santa Oliva en la sotscastlania. En el decurs dels anys i per transmissió hereditària foren sotscastlans d'Eramprunyà les famílies Tarrasa i Centelles. El domini superior del castell termenat el va exercir la monarquia fins que el 1323 Pere March, tresorer reial, el va comprar junt amb el seu terme a Jaume II, comte de Barcelona; també comprà la sotscastlania a Blanca de Centelles. Des de llavors la monarquia va deixar de ser propietària del castell i el

seu terme i els March van passar a ser senyors o barons d'Eramprunyà amb jurisdicció plena, durant més de dos segles. L'any 1552 Lucrècia March es casà amb Hug de Fivaller de Palou. L'extinció del llinatge March va fer dels Fivaller barons d'Eramprunyà fins el 1625. A partir d'aquell moment la propietat no va passar linealment, la qual cosa provocà successions de caràcter proindivís que fragmentaren el patrimoni original. Diferents llinatges de propietaris (Torrelles-Sentmenat, Erill, Copons, Bournonville, Sarriera, Pérez-Moreno, Garma i Foxà) foren hereus de la baronia. El 12 de febrer de 1897 Manuel Girona i Agrafer, exalcalde de Barcelona, va comprar l'indivís a les famílies Sarriera i Foxà. Va reunificar els drets de propietat dividits des del segle XVII i va iniciar una política de consolidació i ampliació de patrimoni. Des de llavors els hereus de la família Girona en posseeixen la propietat. La mort de la senyora Odília Girona i Salgado, marquesa de Pozo Rubio, darrera hereva del patrimoni d'Eramprunyà, deixa pendent de resolució la seva successió.

Bibliografia

AAVV (2006): "L'arxiu de la baronia d'Eramprunyà, un fons documental digitalitzat d'accés públic. Els documents de Begues". Centre d'Estudis Beguetans.